

Rabbi Simcha Krauss
Founding Av Beit Din, Emeritus

Rabbi David Bigman
Av Beit Din

Rabbi A. Yehuda Warburg
Director

תיק מס' 2020/262

מסכת העובדות:

ביום כ"ו בתשרי תשע"ו (עשרה באוקטובר 2016), נשא האיש הנדון את האישה התובעת לאישה. בעת מסירת הטבעת לאישה עמדו תחת החופה: הרב המסדר קידושין, החתן והכלה, בני המשפחה ושלושה חברים של האיש.

כעבור כשלוש שנים, בחודש ספטמבר בשנת 2019, האישה דרשה מבעלה לעזוב את הבית. בחודש אפריל בשנת 2020 פתחה האישה תיק לגירושין אזרחיים בבית המשפט. נכון לזמן פסיקת הדין, הדין בביהמ"ש עדיין מתנהל. למרות שהאישה דרשה גט מבעלה, האיש דורש הכרעה בתביעות כספיות כתנאי מוקדם למתן הגט.

הזמנו את האיש לבית דיננו, אולם הוא סירב להופיע. ביום א' כסלו תשפ"א (17 בנובמבר 2020) ניהלנו ישיבה עם האישה בעניין הגט. בד' בכסלו חייבנו את האיש לתת גט לאשתו ללא תנאים. עד היום, שנה לאחר פסק הדין, האיש מסרב לתת גט לאשתו.

לאחר הדיון נראה לנו, שיש להתיר את האישה על ידי ביטול הקידושין, וכדלקמן.

דיון:

חקרנו את חברי האיש שייחדו כעדים ועמדו תחת החופה, ומצאנו שכולם היו חילוניים, שחללו שבת בפרהסיא בנהיגה בשבת, וכן שלא קיימו הלכות כשרות. שני חברים הודו לבית הדין שהם חילוניים, ואחד מהם הודיע שגם החבר השלישי הוא חילוני.

למרות שפסק השו"ע (חושן משפט ל"ד:כ"ה): "אין אדם נפסל בעבירה על פי עצמו, אלא על פי עדים שיעידו עליו, שאין אדם משים עצמו רשע"; ברם, סבר רב עובדיה יוסף (שו"ת יביע אומר, ט, אבן העזר כ"א(ה)) שמחללי שבת בכלל הם בכלל "בזויים", ופסולים לעדות אף שלא התקבלה עדות לפוסלם (ראו שם מקורותיו)¹.

¹ יש להעיר שבתי הדין הרבניים רגילים לפסול עדותם מחללי שבת בקידושין, אף שלא התקבלה עדות על חילול השבת, מסברות שונות. ראו למשל פסקי דין רבניים חלק ז' עמוד 175, דברי הרבנים יוסף שלו' אלישיב, בצלאל זולטי ואליעזר גולדשמידט: "לפי דרכו של עולם בימינו ואורח החיים של בני אדם בתקופה זו, אם בא אדם לפני בית דין ומספר שהוא מחלל שבת, אין לבית הדין כל סיבה שלא להאמינו על כך; ואף שלפי דרכי הראיות על פי דין אין לבית הדין לקבל דבריו, הרי בתוך לבם אין לדיינים כל ספק על כך. לכן כאשר עדי הקידושין מעידים על עצמם שהם פסולי עדות, אף על פי שאין עדים על כך, אין בית הדין יכול לאשר את הקידושין שנערכו בפני עדים אלו, כי איך יכול בית דין לאשר קיומם של קידושין, בכל מדה שהיא, כאשר יודע הוא שהקידושין נערכו ללא נוכחות עדים כשרים, ולא חלו כלל והם כלא היו".

שנית, טענה האישה בפנינו באופן החלטי ששלושת החברים הם חילונים. ולפי הרב אונטרמן היא נאמנת לזהות את הנוכחים העומדים תחת החופה בשעת הקידושין. וז"ל (שו"ת שבט מיהודה, חלק ב', אה"ע סי' כה):

"שמעתי דברי האשה הנ"ל, כי היתה לה רשימה מפורטת מכל האנשים שהיו נוכחים בטקס הנשואין, וכתר"ה עבר על הרשימה הזאת (כי טיב האנשים בעירו ידוע לו) ומצא שרק איש אחד היה בין הנוכחים שהוא בחזקת כשר להיות עד. אכן שני אנשים שחתמו על המסמך היו בהחלט לא כשרים (היא לא ידעה לפרש, אם חתמו על כתובה או על תעודה אחרת לאשר את הנישואין). כל זה נודע רק מפי האשה עצמה בלבד, כי כת"ר לא הזכיר כלל את הדבר הזה. והנה אם כן הדבר, הרי הקידושין היו בלי עדים כשרים".

אמנם גם כשהעדים שיוחדו אינם כשרים לעדות, מביאים האחרונים את שיטתו של החתם-סופר, שבעדות קידושין אפשר לסמוך על אנשים הכשרים לעדות שעמדו בקהל, ומתקיימת העדות במעין "אנן סהדי"². ובנישואין אלו אכן היו בקהל גם אורחים שומרי מצוות שאינם קרובי משפחה.

אולם פוסקים רבים דחו שיטה זו, ומוכיחים שהכשרת מעשה קידושין על פי "אנן סהדי" היא חידוש גדול, ומכבירים ראיות שאי אפשר לומר שהפוסקים סברו זאת³. הציץ אליעזר, לאחר שמוכיח באריכות שחופה שיוחדו לה עדים פסולים אין להכשירה על פי העדים בקהל, מסכם דבריו:

"אחרי כל הדברים האלה, מי יוכל להטיל איזה דופי ברב שיבוא ויסמוך על ארזי הלבנון אדירי התורה האמורים, ובמושב ב"ד יפקיע כגון קדושין פגומים כאלה כדי להציל אשה מעיגונה".

וזהו בדיוק הנידון דידן.

לסיכום העולה מכל הנ"ל, אנו סומכים על הפסק המקובל בו אם העדים שיוחדו לכך הינם מחללי שבת בפרהסיה – בטלו הקידושין מעיקרא.

על יסוד האמור, האישה מותרת להינשא לכל בן ישראל אפילו כהן

ועל כל זה באנו על החתום ביום 18 אדר תשפ"א (March 2 2021)

² שו"ת חתם סופר ח"ג אבן העזר א:ק. וכבר קדמו שו"ת חות יאיר י"ט. וכן הביא אגרות משה אבן העזר א:ע"ו-ע"ז (אלא שאפשר שהאג"מ רק רוצה לומר, שאפילו אם נפסוק כחת"ס, אין לסמוך על "אנן סהדי" כאשר מסדר החופה הוא רפורמי).

³ ובניהם: שו"ת ציץ אליעזר ח:לז; שו"ת שערי ציון ב' אה"ע יא; שו"ת שמ"ש ומגן ח"ד אבה"ע י"ד (שם כותב על דברי החת"ס ש"חלקו עליו כל הפוסקים) ועוד. ובדבריהם תמצא פירוט רב מאוד של פוסקים החולקים על דברי החת"ס הללו.